

Doknr

Saksbehandler

Dokdato

Til Familie- og kulturkomiteen

Barneombudets høringssvar på Prop. 86 L Endringer i barnevernsloven (bedre beskyttelse av barn på institusjon)

Barneombudet støtter departementets intensjon om å sette institusjonene i bedre stand til å gi forsvarlig omsorg og beskyttelse til barn som utsetter sin utvikling for alvorlig fare. Dette er barn som bærer på tunge erfaringer og som trenger et system som strekker seg langt for å hjelpe dem, ikke bare kontrollere dem.

Samtidig er vi bekymret for den gradvise og stykkevise innføringen av inngripende tiltak overfor barn, og ber komiteen særlig sørge for følgende:

- En samlet gjennomgang av inngrep overfor barn som plasseres på barnevernsinstitusjon før ytterligere inngrep iverksettes
- Akuttvedtak må inngå i oppholdstiden etter § 6-2

Stykkevis innføring av inngrep

Barneombudet er bekymret for at inngripende tiltak overfor barn på institusjon innføres gradvis og stykkevis, uten en samlet helhetsvurdering. Vi er redde for at dette totalt sett vil føre til at flere barn blir utsatt for tvang og kontroll, uten at barna samtidig får bedre hjelp. Fra 1. januar 2026 fikk institusjonene nye hjemler for innsyn i elektronisk kommunikasjon og adgang til å bruke fysisk makt for å avverge skade. Prop. 86 L gir ytterligere adgang for inngrep overfor barn på institusjon. Barnekonvensjonen artikkel 3 og barnekomiteens generelle kommentar nr. 14 er tydelige på at forholdsmessighetsvurderingen ikke bare gjelder det enkelte tiltaket, men barnets samlede situasjon.ⁱ Statens helsetilsyn har dokumentert systemsvikt i deler av institusjonssektoren.ⁱⁱ Riksrevisjonen har påpekt mangelfull dokumentasjon og etterlevelse av regelverket i barnevernet.ⁱⁱⁱ Selv om det skal gjøres en helhetlig vurdering av det samlede omfanget og varigheten av slike inngrep for det enkelte barnet, bør målet for videreutvikling av institusjonene være å redusere behovet for tvang, heller enn å utvide det rettslige handlingsrommet for tvang. Trygghet og positiv endring skapes gjennom stabile relasjoner og høy faglig kompetanse. Det er dette systemet trenger mer av.

Vi fremhevet at det var en svakhet ved rapporten at ikke flere barn og unge med opphold på barnevernsinstitusjon og som har erfaringer med tvangstiltak fikk være med og medvirke.^{iv}

Barneombudet ber komiteen be regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av samlet inngrepsadgang før ytterligere utvidelser iverksettes

Torggata 2-4,
0181 OsloPostboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Akuttvedtak bør fortsatt inngå i oppholdstiden

Departementet foreslår at akuttvedtak etter § 4-4 ikke lenger skal inngå i oppholdstiden etter § 6-2 fordi de to vedtakstypene har ulike formål. I tillegg foreslår departementet å senke terskelen for å utvide institusjonsoppholdet fra 12 til 24 måneder. Selv om de ulike plasseringene kan ha ulike formål, må det legges vekt på arten av tvangen som er en frihetsberøvelse. Vi kan vanskelig se at frihetsberøvelse som akutttiltak eller som tvangsplassering uten samtykke oppleves mindre inngripende. Behovet for mer tid til relasjonsbygging bør møtes gjennom styrket faglig innhold i akuttfasen, ikke ved å se bort fra akutttoppholdet i beregningen.

Vi fastholder tidligere innspill hvor vi viser til at det mangler kunnskap om at lengre institusjonsopphold vil gi bedre resultater for barn som plasseres på institusjoner. Vi savner en drøftelse av at barn på institusjoner selv opplyser at deres problemer ble forverret som følge av opphold på institusjon, slik det framkommer i Barneombudets rapport. Funn fra vår rapport «De tror vi er shitkids» viser at mislykkede tvangsopphold kan få svært negative konsekvenser for ungdommene. Der ungdommene var i sterkest opposisjon, gikk det nesten aldri bedre på institusjon, derimot kunne ungdommene bli påført store tilleggsbelastninger. Det er også stort behov for inngående kunnskap fra barn og unge som har vært plassert på institusjon for å ta stilling til om det vil være til det beste for barnet å utvide grensen fra 12 til 24 måneder.

FNs barnekomité uttrykte i sine merknader til Norge i 2025 bekymring for bruken av frihetsberøvelse av barn og behovet for behandlingsbaserte alternativer.^v Forslagene i Prop. 86 L bør ses i lys av dette.

Barneombudet ber komiteen opprettholde gjeldende rett om at akuttvedtak inngår i makstiden etter § 6-2, og at terskelen for utvidelse av institusjonsopphold fra 12-24 måneder ikke senkes.

Inngrep for inntil fire uker og risikoen for at medvirkning blir formell

Barneombudet er bekymret for konsekvensene av departementets forslag om vedtak om inngrep etter § 10-12 for inntil fire uker ved «særlige grunner». Forslaget gjelder alle typer inngrep, inkludert inngrep i barnets bevegelsesfrihet. Vi er bekymret for at forslagene samlet styrker kontroll- og sikkerhetshensyn uten at barnets rett til medbestemmelse gis tilsvarende vekt. Proposisjonen tar i for liten grad stilling til hvordan barnets rett til medvirkning faktisk skal ivaretas i situasjoner der sikkerhets- og kontrollhensyn dominerer.^{vi} Det gir en reell fare for at medvirkning blir en formell rettighet, dokumentert i vedtak, men uten reell innflytelse i beslutninger som griper direkte inn i barnets hverdag og integritet.

Barneombudet ber komiteen sikre at loven stiller etterprøvbare krav til reell medvirkning fra barna ved alle vedtak om inngrep.

Omsorgsinstitusjoners inngrepsadgang

Barneombudet støtter at vedtak om inngrep skal vurderes ut fra barnets individuelle behov. Vi er likevel bekymret for at forslagene som foreslås ikke er tilstrekkelig utredet, særlig for barn som

er frivillig plassert. Bruken av tvangstiltak ved frivillig plassering reiser uavklarte spørsmål opp mot barnekonvensjonen artikkelene 3, 9, 13 og 16.

Departementet legger til grunn at inngrep i kommunikasjon og grensesetting etter omsorgsansvaret ikke utgjør frihetsberøvelse som krever domstolskontroll, og at slike spørsmål skal utredes senere. Barneombudet mener dette skillet er uklart. Når vedtak begrenser barns bevegelsesfrihet og kommunikasjon, skal dette etter barnekonvensjonen artikkel 37 behandles som frihetsberøvelse med de rettsikkerhetsgarantier det innebærer, uavhengig av hva tiltakets kalles.

Barneombudet ber komiteen sikre en samlet vurdering av institusjonenes samlet inngrepshjemler, der det særlig vurderes om inngrep som kommunikasjonskontroll og rominnlåsning utgjør frihetsberøvelse etter barnekonvensjon artikkel 37 og dermed krever domstolskontroll.

Periodisk nemndskontroll

Barneombudet støtter innføringen av periodisk nemndskontroll. Vi er likevel bekymret for at vedtak fra nemndskontrollen ikke kan bringes inn for tingretten, jf. forslaget til ny § 14-26 femte ledd. Adgang til domstolsprøving er en grunnleggende rettssikkerhetsgaranti ved frihetsberøvelse av barn, jf. barnekonvensjonen artikkel 37 d og EMK artikkel 5 nr. 4. Departementets begrunnelse for hvorfor dette ikke kan overprøves rettslig, er ikke overbevisende. Videre bør nemndleder ha en klar plikt og ikke bare en adgang, til å vurdere om barnet skal høres direkte, også ved skriftlig saksbehandling.

Barneombudet ber komiteen sikre at vedtak ved periodisk nemndskontroll kan kreves rettslig overprøvd, og lovfeste at barnets rett til å uttale seg direkte alltid vurderes konkret.

For mer informasjon ta kontakt med samfunnskontakt i Barneombudet, Simon Johnsen på e-post: simon@barneombudet.no eller på tlf: 97 46 26 15

ⁱ FNs barnekomité, *Generell kommentar nr. 14 om barnets rett til at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn*, CRC/C/GC/14 (2013)

ⁱⁱ Statens helsetilsyn, *Tilsynsaktiviteter på barnevernsområdet – sammenstilling og analyse av tilsynserfaringer og tilsynsfunn i 2022 og 2023*, Rapport 4/2024

ⁱⁱⁱ Riksrevisjonen, *Årsaker til utfordringer i barnevernet*, Dokument 3:15 (2024–2025)

^{iv} *Barneombudets høringsvar til Rapport fra ekspertgruppen om tiltak for barn som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet av 19. september 2025*

^v FNs barnekomité, *Avsluttende merknader til Norges 7. periodiske rapport*, CRC/C/NOR/CO/7 (2025)

^{vi} Statens helsetilsyn, *Det viktigaste er at barna er trygge og har det bra*, Rapport 7/2024